

Рівненський державний гуманітарний університет

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 2

Рівне – 2011

Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2. – Рівне: РДГУ, 2011. – 108 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Мороз Людмила Володимирівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович

– професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.

Вокальчук Галина Миколаївна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Гороть Євгенія Іванівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Архангельська Алла Мстиславівна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

Тищенко Олег Володимирович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Шульжук Каленик Федорович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Оляндер Луїза Костянтинівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Захарчук Ірина Василівна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Безкоровайна Ольга Володимирівна

– доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Стеріополо Олена Іванівна

– доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Зимомря Микола Іванович

– доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка).

Павлова Ольга Іванівна

– кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Терещенко Тетяна Вікторівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Адах Наталія Арсенівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Ніколайчук Галина Іванівна

– кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Сербіна Тетяна Георгіївна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 25.02.2011 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ЛЕКСИЧНА КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА СЕМАНТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Резюме. У статті розглянуто лексичну креативність як основу семантичної компетенції студентів.

Ключові слова: креативність, комунікативна компетентність, лексичний мінімум, семантичний компонент.

Актуальність розвідки. Лексична компетенція становить важливу частину когнітивної бази студентів, яка являє собою сукупність знань, що є спільними для всіх членів одної лінгвокультурної спільноти. У навчальному процесі когнітивна база виконує різні функції:

- допомагає успішно оволодіти одиницями мови;
- дозволяє будувати власні висловлювання мовою, що вивчається;
- дозволяє правильно сприймати і оцінювати висловлювання інших учасників актів комунікації.

Лексичні знання забезпечують успішне оволодіння основами всіх видів мовленнєвої діяльності. Під лексичними знаннями розуміється не тільки сукупність мовних відомостей про іншомовне слово, а й знання програм дій зі словом, тобто певних операцій роботи з іншомовним словом.

Проблема оволодіння усним мовленням (аудіюванням і говорінням) і читанням неможлива без мовних навичок. Особливе значення у цьому процесі набувають лексичні навички.

У методичній літературі лексичну навичку визначають як «автоматизовану дію за вибором лексичної одиниці відповідно задуму і її правильним поєднанням з іншими одиницями в мовленні та автоматизоване сприйняття і асоціювання зі значенням в рецептивній мові» [3, 101].

Лексичні навички продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння та письмо) набувають «синтетично-комбінаторного характеру», а лексичні навички рецептивних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання і читання) мають «аналітико-синтетичний характер» [4, 46].

Предметом нашого дослідження є лексичні навички різних видів мовленнєвої діяльності, які розглядаємо як основу розвитку семантичної компетенції студентів.

До вивчення поняття лексичної креативності зверталось чимало дослідників: В.Артемов, В.Бухбіндер, П.Гальперин, Д.Богоявленська, А.Щепілова та ін.

Аналіз лексичних навичок різних видів мовленнєвої діяльності показує, що вони мають певну ієрархічну структуру. У цих структурних утвореннях можна виділити загальні, різні і специфічні операції, які складають основу лексичних навичок. Набір таких операцій залежить від виду лексичних навичок, від виду мовленнєвої діяльності, де вони функціонують як семантичні компоненти.

Лексичні навички є міцними і стійкими, якщо робота над ними ведеться у взаємозв'язку і в системі. На міцність і стійкість лексичних навичок впливають не тільки характер взаємодії навичок між собою, а й характер взаємодії лексичних навичок з іншими (фонетичними і граматичними).

Набір лексичних операцій в структурі кожного виду лексичних навичок повинен доповнюватися ще одним видом операцій. Це інтелектуальні операції «дії в розумі». Такі операції виконуються без опори на будь-які зовнішні засоби.

Інтелектуальні дії, за допомогою яких накопичуються знання про іншомовне слово, сприяють розумовому розвитку студентів. На їх основі, крім того, відбувається накопичення певного фонду розумових дій і прийомів, які також важливі на етапі концептуалізації. Етап концептуалізації – це початок роботи над словом. Тут накопичується первинна (сенсорна) інформація про іншомовне слово. Багато методистів і вчителів-практиків недооцінюють значення і важливість цього виду інформації для успішного формування лексичних основ різних видів і форм мовлення.

Формування лексичних навичок як важливого компонента мовленнєвих умінь відбувається поетапно.

Засвоєння слова починається зі сприйняття, з пізнання його образу і виділення в ньому найбільш важливих ознак. Цей етап роботи над іншомовним словом забезпечує розпізнавання образів слова в різних модальностях, їх зв'язання, створення на основі даних ознак еталонів, які будуть введені в довготривалу пам'ять студентів і зберігатимуться там тривалий час.

Накопичення повного обсягу сенсорної інформації про іншомовне слово дозволяє студентам розрізнити подібні образи слів, правильно проводити їх диференціацію. Студенти роблять такі дії на основі орієнтирів, виділених у слові. Серед таких виступають: фонетичні особливості слова; структура слова; особливості в орфографії слова, наявність у структурі слова елементів лексичної системи з інших мов (наприклад, англійських елементів у структурі складних німецьких слів).

У процес засвоєння іншомовного слова вводиться така важлива когнітивна дія, як запам'ятовування. Ця дія забезпечує утримання слова в пам'яті. Запам'ятовування теж забезпечується завдяки виділенню у слові орієнтирам. Спираючись на виділені в слові ознаки, студенти запам'ятовують не тільки самі слова, але і їх зв'язки (логічні, асоціативні, парадигматичні, словотворчі, тематичні). Міцне запам'ятовування слів як навчальних одиниць забезпечується оволодінням цілого комплексу сенсорних ознак і засвоєнням повного обсягу його зв'язків. Такий когнітивний процес стає успішним і ефективним, якщо для цієї мети використовуються різні схеми, розумові плани, практичні та розумові дії зі словом.

У результаті такої роботи створюється когнітивний образ слова – сукупність інформації (чуттєвої та інтелектуальної), що міститься у внутрішній і зовнішній його структурі при активному та рецептивному володінні ним в усній і письмовій мові.

Процес запам'ятовування одиниць активного і рецептивного словникового запасу повинен бути усвідомленим. Механічне запам'ятовування іншомовних слів та їх особливостей не відповідає вимогам успішної пізнавальної діяльності при засвоєнні одиниць мови.

У роботі над словом задіяні найрізноманітніші когнітивні процеси, які зовні ніяк не виражені, але виявляються при виконанні кожної лексичної дії. Такі процеси забезпечують запам'ятовування створеного образу слова, його введення в довгострокову пам'ять, його зберігання у вигляді певної презентації. На цьому етапі образ іншомовного слова перетворюється на еталон, який представляє собою ментальну презентацію слова з його семантичними маркерами. Такі презентації слів природної мови зберігаються в нашій свідомості у вигляді одиниць ментального лексикону.

Лексична інформація, отримана на етапі концептуалізації в результаті різноманітних дій з іншомовним словом, забезпечує наповнення чуттєвих аспектів у когнітивному образі іншомовного слова.

Сенсорна інформація, крім того, забезпечує розуміння і запам'ятовування всіх інших лінгвістичних характеристик іншомовного слова. Оволодіння лінгвістичними особливостями слова, а потім уміле їх використання для вирішення завдань спілкування свідчить про володіння словом у всіх його аспектах. На основі отриманої інформації про слово студент може вже самостійно визначити і сенс слова в тому чи іншому контексті.

Початковий етап оволодіння іншомовним словом пов'язаний, таким чином, зі створенням орієнтованої основи мовної дії. Інтелектуальна діяльність студентів на цьому етапі спрямована, в першу чергу, на відпрацювання «дій в умі» у вигляді сприйняття, впізнавання, розрізнення (диференціації), запам'ятовування і розуміння форми і особливостей значення слова, встановлення сенсу слова в конкретному контексті.

Інтелектуальна діяльність студентів забезпечується на цьому етапі переважно декларативними знаннями, набутими в результаті соціального досвіду і в процесі навчання.

На першому етапі роботи над іншомовним словом здійснюється ніби декларативне кодування навички. Позначений етап у загальній структурі формування лексичних навичок можна назвати когнітивною стадією у формуванні лексичних навичок усного мовлення і читання.

Інформація, отримана на першому етапі роботи над іншомовним словом, повинна бути закріплена студентами в практичних діях зі словом. У цьому випадку мова йде про формування лексичних навичок. Такі навички формуються на етапах тренування та застосування лексичного матеріалу. А.В. Щепілова визначає цей відрізок навчальної діяльності як «етап інтеріоризації лексичних знань», мета якого «полягає у поступовому розвитку умінь вживати нову лексику, в її запам'ятовуванні, переведення на рівень довготривалої пам'яті» [11, 126].

На етапі тренування дії зі словом у вигляді окремих операцій виконуються багаторазово. Вони призводять до створення лексичних стереотипів. Процес засвоєння іншомовного слова в цьому випадку проводиться за «шаблоном», за «зразком», за «аналогією». Багаторазово виконуються елементарні дії, пов'язані з імітацією, підстановкою, трансформацією, репродукцією. Виконання названих дій пов'язані з пригадуванням слова, його переведенням в оперативну пам'ять, поєднанням ключового слова з іншою лексичною одиницею, його граматичного оформлення та функціонування в складі словосполучення або в складі мовного зразка. Потім слово вводиться в мінімальне висловлювання.

На цьому етапі відпрацьовуються і лексичні навички рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Студенти вчаться знаходити ключове слово в текстах різної модальності; реконструювати сприйняте слово в його початкову форму, зв'язати слово з еталоном, викликаним з семантичної пам'яті; співвідносити образ слова зі значенням і сенсом (проводити «надфразовий синтез»). В окремих випадках відпрацьовується навик диференціювання схожих за звучанням і написанням форм слова, навик диференціювання синонімічних і антонімічних явищ. Для кращого засвоєння слова в плані рецепції можливе відпрацювання і такої дії, як повернення (регресія) для повторного зв'язання й аналізу слова у випадку складності його розуміння. На основі аналізу складових компонентів слова визначається його значення. Паралельно розвивається така важлива когнітивна дія, як вміння здогадуватися про значення слова за різними «підказками» у вигляді знайомих елементів у його структурі, подібності зі словом у рідній мові, інтернаціонального слова або опори на контекст.

Для інтеріоризації лексичних знань велику роль відіграє так зване лексичне комбінування. Воно пов'язане з передбаченням слова у складі різних відрізків мовлення (у мовному зразку, мікротексті, у тексті в цілому).

Знання про слово, отримані на першому етапі, є процедурними – це знання послідовності дій, які слід виконати. Процедурні знання стають семантичними компонентами відпрацьованих лексичних дій, які виконуються у згорнутій формі. Такий вид знань перетворюється у внутрішній план свідомості, забезпечує перехід від контрольованої дії з оперування словом до автоматичної, майже не контрольованої нашою свідомістю.

Декларативні та процедурні знання забезпечують повноцінне формування «мовних автоматизмів». Мовні автоматизми багато в чому забезпечують створення таких якостей лексичних навичок, як «автоматизованість і свідомість», «стійкість і мінливість», «фіксованість і лабільність». Це забезпечує безпомилкове вживання слова

в продуктивних видах мовленнєвої діяльності – в говорінні та письмі. Лексичні дії продуктивного характеру виконуються економно, плавно, з певною швидкістю і гнучко. Гнучкість – це вміння комбінувати лексичний матеріал у нових ситуаціях, вміння вирішувати нові комунікативні завдання, вміння керувати зв'язками між темами лексичних одиниць.

Щодо рецептивних лексичних навичок ці якості забезпечують:

- безпомилкове розпізнавання слів у текстах різної модальності (в аудіюванні та читанні);
- визначення функції лексичної одиниці в пред'явленому контексті.

Відпрацювання елементарних лексичних дій дозволяє вписувати отримані лексичні знання на основі механізму категоризації в систему набутих знань. У цьому випадку відбувається комбінування і переструктування старих лексичних знань. В окремих випадках має місце набуття нових знань, важливих для оволодіння лексикою.

Останній етап у формуванні лексичних навичок – творче застосування знань, формування лексичних дій в нових умовах, які на цьому етапі набувають варіативного характеру. В результаті лексичні навички «перетворюються на лексичні уміння». Цей етап у формуванні лексичних навичок важливий, оскільки забезпечує «єдність мовного правила і мовної дії». Лексичні вміння сприяють уведенню слова в продуктивні і рецептивні види мовленнєвої діяльності. Це гарантує високу комбінованість лексичного матеріалу, яка виражається в його автоматичному використанні для підтвердження власної думки, а також у розумінні думок, висловлених іншими учасниками акту комунікації.

Знання одиниць лексичного мінімуму та вміння їх вживати забезпечують формування і формулювання думки іноземною мовою. На основі цього відбувається вирішення комплексу комунікативних завдань, спрямованих на досягнення різних прагматичних результатів. Формування лексичних навичок продуктивного характеру – це творчий етап. Тут виробляється така якість лексичних навичок, як лексична креативність – здатність до лінгвістичної (лексичної) і мовної творчості:

- вміле і свідоме користування всіма парадигматичними та синтагматичними зв'язками слова;
- створення нових слів на базі відомих елементів;
- визначення подальших найближчих значень у структурі багатозначного слова;
- вміння виділяти культурний компонент в структурі значення іншомовного слова;
- вміння заповнювати лексичні прогалини різними способами (пошук слова у словнику, його лінгвістичний аналіз);
- вміння висловлювати одну і ту ж думку різними лексичними засобами.

Лексична креативність надає висловам оригінальність і самостійність. У такому висловлюванні завжди присутні елементи новизни у викладі думки, елементи мовної творчості в побудові самого висловлювання і у використанні при цьому лексичних та інших засобів мови.

У рецептивних видах лексичних навичок рівень творчості пов'язаний із сприйняттям слів у текстах, що призводить до виконання іншої розумової дії – встановлення сенсу лексичної одиниці і сенсу прослуханого (або прочитаного) тексту.

Мета навчання лексичним навичкам продуктивного і рецептивного характеру в кінцевому підсумку зводиться до автоматизованого виконання комплексу лексичних дій. Свідомість в цьому випадку звільняється від регулювання окремих дій, оскільки вона спрямована на вирішення творчих завдань.

Представлений етап у формуванні лексичних навичок (продуктивних і рецептивних) надає їм таку якість, як автономність. Вона виявляється:

- через уведення лексичних одиниць у різні види і форми мовлення;
- через здатність користуватися словом як засобом впливу на мовного партнера;
- через здатність самостійно розширювати свій словниковий запас;
- завдяки умінню виділяти в структурі слова елементи, пов'язані з культурою народу;
- в перенесенні лексичного матеріалу з одних ситуацій в інші.

Формування лексичних навичок пов'язане не тільки з творчим використанням засвоєного, але і з перенесенням матеріалу в інші умови функціонування. Це особлива когнітивна здатність, яка має універсальний характер.

Зі зростанням пізнавальних можливостей, підвищенням інтелектуального рівня розвитку студентів створюються сприятливі умови для вдосконалення мовних навичок і вмінь, в тому числі і лексичних.

Разом з процесом розвитку лексичних навичок продуктивного і рецептивного характеру відбувається становлення лексичної компетенції – здатності студентів визначати контекстуальне значення слова, порівнювати його обсяг у двох мовах, виявляти в ньому специфічно національне, характерне для культури народу – носія мови.

Лексична компетенція – складова частина комунікативної компетенції, становлення якої відбувається як градуїований процес, у ньому умовно можна виділити декілька рівнів. Під рівнем сформованості лексичної компетенції нами розуміється здатність студентів вирішувати завдання, пов'язані із засвоєнням іншомовного слова при практичному використанні ним у мовленні на основі набутих знань і відповідних навичок.

Аналітична робота з іншомовним словом ґрунтується, як ми вже вказували, на правильному використанні цілого ряду когнітивних процесів. Прогнозування, кодування і перенесення сприяють розвитку здібностей:

- робити лінгвістичні узагальнення;
- висловлювати думку різними лексичними засобами і способами;
- проводити лексичну рефлексію та самокорекцію.

Формування такого виду компетенції, як і формування самих лексичних навичок, починається з накопичення спостережень за функціонуванням слова в різних контекстах (звукових і графічних). Це перший рівень формування лексичної компетенції, який пов'язаний з накопиченням емпіричних знань.

Потім студенти роблять первинні узагальнення про іншомовне слово. Під керівництвом викладача студенти дають семантичну характеристику ядра слова. Це наступний рівень лексичної компетенції – рефлексивних знань про слово.

Потім проводиться ще більш копітка робота із з'ясування периферійних компонентів в семантичному ядрі слова. Навчальна діяльність викладача завершується поясненням інших семантичних особливостей у формі і в структурі значень слова. І саме завдяки цьому відбувається поглиблення зв'язків між поняттям, значенням і сенсом (концептом). Це третій рівень у формуванні лексичної компетенції, який пов'язаний з теоретичними знаннями про лексичну систему мови.

Заключний рівень у розвитку лексичної компетенції (четвертий рівень) передбачає швидке розпізнавання слів у текстах різної модальності, вживанням одиниць активного лексичного мінімуму для вирішення різних комунікативних завдань. Цей рівень компетенції пов'язаний з виконанням практичних дій з іншомовним словом. На цьому рівні семантична компетенція інтегрується з іншими видами компетенцій: комунікативною, лінгвістичною, соціолінгвістичною, дискурсивною, стратегічною та соціокультурною. Семантична компетенція як складова частина лінгвістичної спрямована на вирішення екстралінгвістичних завдань спілкування відповідно до умов комунікації і з використанням необхідних для цього мовних знань, мовних навичок і вмінь.

Становлення лексичної компетенції забезпечується спеціальною лексичною стратегією, яка має два аспекти. Перший аспект пов'язаний з організацією і запам'ятовуванням лексичного матеріалу на основі спеціальних прийомів, заснованих на врахуванні особливостей когнітивної діяльності студентів. Другий аспект стратегії забезпечує засвоєння самих лексичних одиниць, семантичної інформації про них, відпрацювання практичних дій зі словом на різних рівнях складності, вироблення навичок з комбінованого використання лексичних одиниць у найрізноманітніших ситуаціях мовного спілкування. Результати використання лексичної стратегії та її аспекти виявляються в лексичній креативності і в лексичній саморефлексії.

На основі аналізу лінгвістичної, дидактичної і методичної літератури ми всіяновили, що для лексичної компетенції характерні такі показники умінь:

- усвідомлено імітувати звуковий образ іншомовного слова;
- швидко знаходити слова в ментальному лексиконі;
- реконструювати ментальний (когнітивний) образ слова в природну мовну форму;
- прогнозувати подальше слово з урахуванням правил лексичної та граматичної валентності;
- асоціювати словесні пари й тематичні ряди при формуванні висловлювання;
- володіти різними аспектами лексичної стратегії;
- використовувати персональний стиль при засвоєнні лексичного матеріалу;
- виділяти предмет говоріння і організувати навколо нього лексичні одиниці;
- виділяти в текстах смислові центри й організувати навколо них одиниці лексичного рівня;
- висловлювати одну і ту саму думку різними лексичними засобами (лексична гнучкість);
- здогадуватися про значення невідомих слів за їх складовими;
- досягати виразності мовлення шляхом підбору спеціальних лексичних одиниць;
- вирішувати проблему нестачі лексичних одиниць різними шляхами;
- здійснювати лексичну самокорекцію.

Отже, наявність названих показників у повному обсязі свідчить про достатньо високий рівень розвитку лексичної компетенції, що забезпечує смисловий бік висловлювання. Прагматично значуща інформація, призначена для її передачі в актах комунікації, транслюється іншим учасникам комунікації, в першу чергу, через значення і смисли лексичних одиниць. До цього додаються й інші засоби мови – граматики, фонетики і стилістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э.Г., Щукин А.В. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков). – СПб.: Златоуст, 1999. – 456 с.
2. Артемов В.А. Психология обучения иностранным языкам. – М.: Просвещение, 2001. – 226 с.
3. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1995. – 138 с.
4. Богоявленская Д.Б. Проблемы интеллектуальной активности. – Ростов: РГУ, 1993. – 572 с.
5. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика. – М.: Академия, 2004. – 253 с.
6. Гальперин П.Я. Развитие исследований по формированию умственных действий/ Психологическая наука в СССР. – М.: АПН РСФСР, 1959. – 398 с.
7. Гурвич П.Б. Основы обучения устной речи на языковых факультетах: Курс лекций. Часть 1. – Владимир, 2002 – 273 с.

8. Пономарев Я.А. К вопросу об исследовании психологического механизма «принятия решения» в условиях творческих задач // Проблемы принятия решения. – М.: Наука, 2004. – 241 с.
9. Симонов В.П., Черненко Е.Г. Образовательный минимум: измерение, достоверность, надежность // Педагогика. – 1994. – № 14. – С. 23-28.
10. Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1986. – 369 с.
11. Щепилова А.В. Теория и методика обучения французскому языку как второму иностранному. – Москва, 2005. – 225 с.

Резюме. Рассматривается лексическая креативность как основа семантической компетенции студентов.

Ключевые слова: креативность, коммуникативная компетентность, лексический минимум, семантический компонент.

The summary. The article dwells on the lexical as a base of semantic competence of students.

Key words: lexical minimum, communicative competence, semantic competence, creativity.

Одержано редакцією 25.12.2010 р.

УДК: 821.162.1-3.02

М.М. КАЛІНІЧЕНКО

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ Г. МЕЛВІЛЛА У СУЧАСНІЙ ПОЛЬЩІ

Резюме. У статті проаналізовано основні етапи становлення польського мелвіллознавства, його історичні передумови, сучасний стан, магістральні проблеми та перспективи подальшого розвитку, розглянуті найважливіші наукові публікації й переклади польською мовою творів Г.Мелвілла

Ключові слова: польське мелвіллознавство, історія північноамериканської літератури, переклад, інтерпретація, компаративістика, рецепція

Актуальність розвідки. На відміну від вчених США, Західної Європи, Австралії або Далекого Сходу, які з 1920-х років створили величезний масив наукових праць, присвячених життю й творчості автора „Білого Кита”, польські науковці, з причин, які варті того, щоб стати об’єктом окремого дослідження, протягом декількох останніх десятиліть мало цікавилися Мелвіллом. Фактично Мелвіллознавство у Польщі все ще залишається дуже молодю дисципліною, незважаючи на той факт, що сам письменник вже більше ніж століття є важливою частиною польської літературної культури. Разом з тим, польське Мелвіллознавство вже увійшло в таку фазу свого становлення, за якою слід очікувати на вагомій науковій результаті. У статті вперше здійснена спроба представити загальний огляд історії літературно-критичної рецепції творчості Мелвілла у польському культурному просторі, адже вона залишається маловідомою для більшості українських американистів.

Проблематика статті передбачають розгляд історії виникнення й формування сучасного польського мелвіллознавства та його найважливіших досягнень за декілька останніх десятиліть. У статті також представлені матеріали, присвячені першій на теренах Польщі Міжнародній конференції мелвіллознавців «Серця темряви – Мелвілл і Конрад», що проходила у місті Щецин.

Безпосереднім дослідницьким завданням статті є спроба узагальнити наукові досягнення польських дослідників, як займаються вивченням творчості Мелвілла, та познайомити із ними українських вчених.

Усім добре відомий традиційний формат літературознавчої конференції: пленарне засідання, засідання секційні, аудиторії, кафедри та все таке інше... Але уявіть, що все може відбуватися за інших обставин: безкрай горизонт моря, пружні крила вітрильників, що немов впливають із далекого позаминулого сторіччя... Здається, от-от з’явиться легендарний «Пеквод», що колись відправився у велику гонитву за Білим Левіатаном, і пролунають слова з уславленого роману північноамериканського письменника Германа Мелвілла: «Майже в усіх людей, кожного на свій лад... в ту чи іншу хвилину життя зринають такі самі почуття до моря, як у мене... Це образ незбагненої таїни життя; оце вам і ключ до всієї загадки».

Саме в такій атмосфері 4 – 7 серпня 2008 року в польському місті Щецин проходила перша на теренах цієї країни Міжнародна конференція «Серця темряви – Мелвілл і Конрад», на яку з’їхалося більше сотні науковців з вісімнадцяти країн світу. На жаль, не судилося взяти в ній участь, але перебіг і головні наукові результати конференції мені доволі непогано відомі зі звіту про неї на сторінках часопису північноамериканської спільноти мелвіллознавців «Левіатан» та з електронних листів її натхненного організатора, колеги по мелвіллознавчим студіям професора Павла Кшиштофа Єнджейка. Тому наслідком підкреслити: це непересічна подія, значущість якої можливо адекватним чином поцінувати лише на тлі історії польського мелвіллознавства та перспектив розвитку цієї гілки наукового знання.

Насамперед декілька слів про історію знайомства польських читачів і науковців із творчістю Германа Мелвілла. Він став відомий у Польщі ще в середині 60-х років XIX сторіччя. Дуже авторитетна на той час польська енциклопедія («Encyklopedia Powszechna») присвятила йому окрему статтю. Вона відобразила ставлення тодішньої світової критики до письменника: Мелвілла було подано як автора насамперед пригодницьких морських романів. Акцентувалася художня цінність його ранніх творів, натомість пізні, складні, філософсько-орієнтовані романи розглядалися як невдалі та менш цікаві для читача. З цих причин першим твором Мелвілла, перекладеним на польську мову, став саме пригодницький роман «Тайпі» (1882 рік, перекладач Яніна Суйковська).

ЗМІСТ

<i>Попова Д.А.</i> Лексико-семантична варіативність канадської англійської	3
<i>Власюк Г.М.</i> Аналіз та класифікація тематичних груп польських фразеологічних одиниць „Людина – Діяльність – Власні назви”	5
<i>Косолапов В.І.</i> Про сучасну перекладну англійську лексикографію (за матеріалами словників малого та середнього розміру)	8
<i>Ботвінко О.М.</i> Лексико-семантичне поле „Презирство” (за матеріалами сучасної англійської мови)	13
<i>Поліщук О.С.</i> Концепт „Розум” в англійській мовній картині світу	18
<i>Пальчевська О.С.</i> Лінгвокогнітивне моделювання та профілювання базової ситуації початок подорожі у дискурсі чарівної казки	20
<i>Палій В.П.</i> Семантичні типи складних та безсполучникових питальних речень у сучасній французькій та українській мовах	25
<i>Черняк О.В.</i> Динамічно-функціональний аспект перехідної категорії у французькій мові	28
<i>Мороз Л.В., Пашко І.О.</i> Про роль функціонально-семантичних полів у визначених різновидах текстів	30
<i>Мороз Л.В. Пашко І.О.</i> Лексична креативність як основа семантичної компетенції студентів ВНЗ	34
<i>Калініченко М.М.</i> Рецепція творчості Г.Мевілла у сучасній Польщі	38
<i>Старух О.В.</i> „Жіночі студії” у контексті сучасного вітчизняного літературознавства	41
<i>Пархомчук М.М.</i> Zum Problem der Wortbildung im Deutschen: Kurzwörter in linguistisch-stilistischer Hinsicht	46
<i>Волошина Н.В.</i> Научное общение на английском языке магистров неязыковых специальностей	48
<i>Михальчук Н.О., Безкоровайна О.В.</i> Лінгвістична характеристика сучасної топонімічної карти Великобританії	55
<i>Безкоровайна О.В.</i> Лінгвістичний аналіз поняття „культура особистісного самоствердження” у контексті філософського та сучасного розуміння проблеми	58
<i>Хвищук С.В.</i> Проблеми вивчення латинської мови на немовних факультетах	63
<i>Цаль Т.В.</i> Сучасні методологічні вивчення іноземної мови згідно міжнародних стандартів та як запорука мобільності в контексті Болонських вимог	66
<i>Касаткіна О.В.</i> Формування лінгвістичної культури студентів на заняттях іноземної (англійської) мови	67
<i>Кузло Н.М.</i> Система вправ навчально-методичного комплексу з англійської мови для студентів напряму підготовки „Будівництво”	70
<i>Зінчук І.В.</i> Застосування автентичних матеріалів на уроці іноземної мови	73
<i>Андрощук А.В.</i> On Some Controversial Issues of English Grammar	76
<i>Орлова С.І.</i> Principles of classification of idioms	79
<i>Верьовкіна О.Є., Ярута Н.П.</i> Intertextuality of the parable „Jonathan Livingston seagull” by Richard Bach	85
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Politically correct English	87
<i>Джава Н.А.</i> Literaturvermittlung im Daf-Unterricht	89
<i>Вакулінська Л.М.</i> Структурно-семантична характеристика антропонімів у біблійних текстах	93
<i>Липиніна О.Л.</i> Die Besonderheiten der sozial-politischen Lexik (neue Wortbildungsmuster)	95
<i>Василькевич С.С.</i> Student slang in special slang system	97
<i>Михальчук Н.О.</i> The basic procedures of stylistic analysis, their characteristics	100
<i>Відомості про авторів</i>	107

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Ніколайчук Г.І.
Технічний редактор Котяз О.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 25.02.2011 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 14,2. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 95/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2. – Рівне: РДГУ, 2011. – 108 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 38'243

ББК 81.2